

Sant Vicenç de Castellet, un escut conflictiu?

ARMAND DE FLUVIÀ I ESCORSA

Aquest article fou enviat, com a ponència, a la XLIV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a Sant Vicenç de Castellet el 2001. Desconec les raons per què no hi fou inclosa quan se'n publicà el volum de les actes, les ponències i les comunicacions el 2002.

El 1981, a la Generalitat de Catalunya (concretament al Departament de Governació), li fou traspassada pel govern de l'Estat la competència per a l'oficialització dels símbols dels ens locals. El 1987 fou aprovada la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya i, finalment, el 1991 fou aprovat el Reglament dels Símbols dels Ens Locals de Catalunya, que creà el Registre oficial d'aquests símbols.

El mateix 1981, la Direcció General d'Administració Local, s'adreçà per escrit a tots els ajuntaments del Principat oferint-los un servei gratuït d'assessorament per a elaborar els informes tècnics per a l'oficialització de llurs símbols representatius.

L'11 de maig d'aquell any 1981, l'Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet respongué a la D G A L enviant-li l'expedient que tenia instruït, a partir d'un decret de l'alcaldia, del 25 d'octubre del 1980, per a l'adopció del seu escut municipal «per la seva deguda aprovació, si ho mereix».

El 27 d'octubre següent, la Comissió Municipal de Seguretat Ciutadana, emeté un dictamen en què manifestava que l'escut «deurà respondre a antecedents reals, precisant-se un estudi previ de la història del poble, qui- na tasca requereix una especial cura i idoneïtat de la persona que l'hagi de portar a cap». A tal efecte proposà a l'alcalde que «encarregui a persona competent els estudis i investigacions, encaminats a recollir quants antecedents històrics existeixin en biblioteques i arxius».

El ple de l'ajuntament del 30 d'octubre del 1980 acordà facultar l'alcalde perquè encarregués a una persona competent l'estudi i la recerca necessaris. L'alcalde, per decret del 4 de novembre del 1980 designà María Carmen Larrucea, del *Cuerpo Facultativo de Archiveros y Bibliotecarios del Estado*, la qual elaborà el seu informe, el 8 d'abril del 1981. La font principal consultada per l'esmentada senyora fou *La documentación de la herencia de la Baronía de Castellet [que] se custodia en el Archivo del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo*.

Esmenta Larrucea al seu informe que, a la concessió del títol de baró, no hi apareix l'escut del concessionari i que tampoc no consta a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, on figura registrat el títol. Que tampoc no és al Privilegi de Ciutadà Honrat de Barcelona que li fou concedit al primer baró el 1754.

L'escut del primer baró de Castellet, l'ha trobat la senyora arxivera i bibliotecària a l'obra de Joaquim Sarret i Arbós *Breu relació del santuari i imatge de Ntra. Sra. de Castellet* (1900). Com que el blasonament de l'escut fet a l'informe no s'adiu gens a la normativa heràldica, l'he adaptat a aquella normativa. Es tracta d'un escut quarterat: 1^r de gules, un cervol d'argent; 2ⁿ i 3^r d'atzur, una fe (no en dona l'esmalt) movent dels flancs i ressaltant sobre una flor de lis (tampoc no en dona l'esmalt); 4^t requarterat, 1 i 4 una flor de lis, 2 i 3 una faixa ondada (ella en diu 'riu' i tampoc no en dona els esmalts).

Larrucea dedueix que als quarters segon i tercer hi ha les armes dels Amat (un dels cognoms del primer baró).

També presenta el dibuix de l'escut del baró de Castellet fet per un tal Karalaz, on el quart quarter ha estat alterat perquè ha estat substituït per un camper d'atzur, amb un castell d'argent sostingut sobre la superior de les faixes ondades d'argent. Per timbre, un casc de cavaller amb plomall i llambrequins

Afirma correctament María Carmen Larrucea que cal distingir entre l'escut de la Baronia (millor seria dir 'del Baró') i el del municipi, i acaba el seu informe dient que «*la aprobación de un escudo por el Municipio depende de lo que acuerde en definitiva el Consistorio con la autorización posterior de la Consellería de Gobernación de la Generalitat, previos los dictámenes heráldicos procedentes*».

Rebut l'expedient, l'11 de maig del 1981 a la DGAL, vaig elaborar l'informe tècnic procedent (el núm. 81) amb data del 2 de desembre del

mateix any, amb una proposta d'escut, feta per l'assessor d'heràldica del Departament de Governació, que fou tramesa a l'Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet i a l'Institut d'Estudis Catalans, el 22 de febrer del 1982. El 20 d'abril del 1983, l'IEC lliurà el seu dictamen favorable a la proposta de l'assessor d'heràldica, i també fou tramès a l'Ajuntament el 30 de setembre del 1983. Des d'aleshores, l'expedient resta encallat perquè des de l'Ajuntament de Sant Vicenç no ha estat feta cap comunicació al Departament de Governació.

Al meu informe tècnic explicava que, consultades les fonts al meu abast, havia trobat les següents referències heràldicosigil·logràfiques del poble de Sant Vicenç de Castellet:

- a. Entre 1844 i 1912, l'Ajuntament emprava un segell amb un castell, alguna vegada dibuixat semblant més una torre que un castell (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona: «Col·lecció de Sobres amb Segells Municipals de Catalunya» i «Col·lecció de Documents amb Segell Municipal»; Archivo Histórico Nacional, de Madrid, «Sección de Sigilografía»; Ferran de Sagarra, *Sigillografia catalana*, vol. 11, núm. 1.070; Francesc Carreras i Candi, *Geografia general de Catalunya*).
- b. El 1968, Manuel Bassa i Armengol, al seu llibre *Els escuts dels pobles de Catalunya*, inventà per al poble un escut truncat: 1^r d'atzur, un castell obert d'argent; 2ⁿ d'or, quatre pals de gules.
- c. Fins al 1981, l'Ajuntament usava un segell ovalat amb un escudet losanjat de Catalunya i, a la part inferior, la imatge de sant Vicenç i una torre sobre ones d'aigua.
- d. Actualment, l'Ajuntament empra l'escut quarterat de tipus francès del primer baró de Castellet, ja esmentat més amunt (dibuixat per Karalaz), amb el casc, el plomall i els llambrequins.

REFERÈNCIES HISTÒRIQUES

- a. El poble es formà al voltant del castell i a la riba esquerra del Llobregat.
- b. El castell tingué molts posseïdors: la mitra d'Urgell, els Rocafort, els Cirera, els Cellers, els Muntanyans, els Cardona, els Amat i els Alegre.

- c. El 1797, el castell i el seu terme foren erigits en baronia a favor de Marià d'Alegre i Aparici, ciutadà honrat de Barcelona.

CONSIDERACIONS GENERALS

En relació als escuts municipals, la legislació vigent—Reglament dels Símbols dels Ens Locals de Catalunya—i la normativa heràldica disposen, entre altres coses:

1. Els elements de l'escut s'han de fonamentar en fets històrics o accidents geogràfics, en característiques pròpies i distintives de l'ens local, o en el seu nom.
2. Les característiques pròpies i distintives de cada ens local han de reunir algun d'aquests tres requisits: 'originalitat', 'exclusivitat' o 'magnitud', per tal de poder-se inserir dins l'escut, principalment als escuts comarcals, que hauran d'ésser molt definitòries.
3. En principi, i sempre que sigui correcte, un escut o un senyal primitius tindran preferència sobre el més modern.
4. Només poden incorporar el senyal dels Quatre Pals a l'escut propi aquells municipis que hi tenen dret històric, ço és, pel fet d'haver-lo obtingut per concessió reial o pel fet d'haver estat ciutat o vila amb vot a Corts pel Braç Reial o Popular, o per haver estat, almenys des del segle XVII, ininterrompudament sota la jurisdicció reial.
5. Essent els escuts comarcals una novetat a Catalunya, no hi ha cap raó històrica perquè hi figuri l'antic senyal reial—ara nacional—dels Quatre Pals. D'altra banda, els esmalts de Catalunya ja figuren, com és dit més amunt a la consideració 18, a la bordura. I seria il·lògic que, en unes comarques, hi figurés i en altres no, puix que totes són catalanes i pertanyen a Catalunya.
6. L'escut ha d'ésser al més senzill i simple possible; només amb les figures que siguin imprescindibles (una peça o una figura és millor que dues; també és acceptable una peça i una figura) i evitant, principalment als escuts comarcals, les particions, que són més apropiades, quan sigui convenient, per a aquells municipis amb denominació composta de noms d'antics termes municipals separats.

7. El senyal municipal ocuparà el lloc preferent a l'escut, respecte d'altres senyals que hi puguin figurar, inclòs el reial dels Quatre Pals, llevat del cas en què aquest li hagués estat expressament concedit, que, aleshores, serà blasonat en un cap de concessió.
8. Cal respectar la llei dels esmalts, que prohibeix emprar metall sobre metall i color sobre color, tenint en compte, però, que els folres, alguns esmalts, els sembrats i algunes peces ressaltades són neutres.
9. Els esmalts, quan no són acolorits, es representen gràficament per un sistema internacional, establert el 1638, a base de punts i de ratlles en diferents direccions: l'or, per un puntejat molt espès; l'argent, per l'absència de traços; el gules, per un ratllat molt fi vertical; l'atzur, per un ratllat molt fi horitzontal; el sinople, per un ratllat molt fi diagonal que va del cantó destre del cap al sinistre de la punta; el sable, per un quadriculat molt fi; el porpra, per un ratllat molt fi diagonal que va del cantó sinistre del cap al destre de la punta; i l'ataronjat, per un ratllat molt fi horitzontal simultaniejat amb un altre de diagonal que va del cantó sinistre del cap al destre de la punta.
10. Les tonalitats cromàtiques dels esmalts heràldics, d'acord amb el sistema internacional de colors Pantone de Letraset, són les següents: or, 871 U; groc, *Process Yellow U*; argent, 877 U; blanc, blanc; gules, *Super Warm Red U*; atzur, 298 U; sinople, 375 U; sable, *Extra Black U*; porpra, 245 U; ataronjat, 123 U. L'or i l'argent es representen en els escuts pel daurat o el groc, i per l'argentat o el blanc, respectivament, sense que es puguin usar en un mateix escut el daurat i el groc, per a representar l'or; o l'argentat i el blanc, per a representar l'argent. A més, cal tenir en compte que si en un escut s'empra el daurat per a representar l'or, s'ha d'usar l'argentat per a representar l'argent, si és que n'hi ha, de la mateixa manera que si s'empra el groc per a representar l'or, cal també usar el blanc per a representar l'argent, si n'hi ha.
11. Els mobles o les càrregues s'han de representar sempre d'acord amb la normativa heràldica; mai al natural, tant pel que fa al dibuix—que ha d'ésser lineal, pla, estilitzat i sense perspectives ni ombres—, com pel que fa a l'acoloriment; i han d'ocupar el màxim d'espai dins el camper, sense tocar-ne les vores ni tocar-se entre ells (llevat

- dels casos permesos pel blasonament, com ara: ressaltat, somat, sostingut).
12. Els mobles o les càrregues no s'han de representar—llevat de casos molt excepcionals—terrassats.
  13. Les figures heràldiques sempre tenen un significat simbòlic i, per això, hi ha, principalment en les que representen edificis reals (castell, torre, palau, domus etc.) uns models estàndard que, en cada cas, representen simbòlicament l'original.
  14. Tret de casos excepcionals, que confirmen la regla, mai no es representaran, dins el camper, figures humanes senceres, ni paraules, lletres o números. Per aquesta raó, les imatges de sants i santes, generalment procedents dels segells parroquials, seran substituïts per llurs atributs o símbols.
  15. Els senyals parlants en un escut cívic, gairebé sempre i a tota Europa, fan referència a una etimologia popular, no a una de científica.
  16. La posició ordinària i correcta de les figures dins un camper és que mirin a la dreta o s'hi dirigeixin. L'excepció ha d'ésser molt justificada.
  17. La forma pròpia dels escuts cívics a Catalunya és la caironada.
  18. El timbre indica la categoria del municipi i aquesta és la seva funció: si es tracta d'un poble, d'una vila o d'una ciutat; o d'un municipi que havia estat centre o capital d'una baronia, d'un vescomtat, d'un comtat, d'un marquesat, d'un ducat, d'un principat, o d'un regne. Les baronies eclesiàstiques es distingeixen per portar un bàcul acoblat en pal darrere l'escut. Per tant, *l'escut sempre ha d'anar timbrat per la corona corresponent*.
  19. Les Entitats Municipals Descentralitzades es distingeixen dels municipis pel fet de no portar timbre.
  20. La brisura que distingeix—juntament amb el timbre—un escut comarcal d'un de municipal és la bordura componada amb els esmalts de Catalunya: or i gules (vuit punts d'or i vuit de gules).
  21. El timbre (corona) no s'ha d'encasquetar a l'escut.
  22. Les corones sempre són, bàsicament, d'or.
  23. L'acompanyament, o els ornaments externs d'un escut (cartutxos, branques o palmes, sostenidors etc.), no seran blasonats en la resolució d'oficialització. L'ens local és lliure d'emprar els que vulgui.
  24. El segell d'un ens local portarà sempre incorporat el seu escut.

25. En un mateix país no hi pot haver dos escuts cívics iguals.
26. Cal tenir en compte que l'heràldica, a més d'ésser una ciència, és també un art. Això vol dir que les càrregues de l'escut, mentre compleixin els requisits heràldics, són de lliure interpretació de l'artista. El que s'aprova i el que s'oficialitza és el blasonament (descripció), no un dibuix concret, que pot anar variant en el decurs dels anys.
27. En la documentació de tràmit administratiu, mobiliari urbà i elements o objectes més informals, menys solemnes, sumptuosos o protocol·laris, els ens locals poden fer servir representacions de l'escut amb un disseny més simplificat, estilitzat o esquemàtic.
28. El projecte, memòria o informe d'un escut cívic, per tal d'ésser reglamentari, ha d'ésser elaborat per un titular superior *especialitzat en heràldica* o per una institució *competent en la matèria*.
29. Als municipis que no tinguin escut oficialitzat, la llei els autoritza a emprar l'escut estatal o el distintiu de la Generalitat.
30. L'ús de l'escut cívic és propi i exclusiu de l'ens local corresponent. Tanmateix, l'ens pot concedir autorització per a usar-lo a entitats particulars en dos casos: com a distinció d'honor, atorgada per mèrits, i amb l'obligació de fer-la constar, o mitjançant l'abonament d'una taxa que beneficiï econòmicament l'ens.

CONSIDERACIONS PARTICULARS

- a. És evident que el senyal característic i tradicional de l'Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet ha estat el castell (alterat alguna vegada amb la forma d'una torre). Penso que és important de mantenir-lo, i com a element principal de l'escut.
- b. El senyal dels Quatre Pals no li és propi perquè el castell no fou de la jurisdicció reial, almenys des del segle XIII; per tant, no es justifiquen a l'escut.
- c. És del tot inapropiat timbrar un escut municipal amb un casc, propi només dels escuts gentilicis nobles i masculins. El timbre que correspon a l'escut és la corona de baró per haver estat centre i capital d'una baronia.
- d. La casulla on apareix, brodat, l'escut descrit per Sarret i Arbós, segurament fou un regal d'un membre de la família dels senyors de

Sant Vicenç de Castellet. Puix que el primer quarter és, sense dubte, el dels Boixadors, no seria estrany que la donant fos Dona Eulàlia de Boixadors, muller de Pau d'Amat i de Cardona, senyor de Sant Vicenç de Castellet. Per tant, és del tot improcedent adoptar aquestes armes.

- e. Als primitius senyals on figura, el castell no hi apareix sobre ones; per tant, penso que és enfarfegar l'escut i anar contra la senzillesa i la simplicitat reglamentàries.
- f. Cal cercar, doncs, alguns altres senyals que distingeixin l'escut dels altres que també porten un castell; en aquest sentit, penso que el més indicat seria blasonar-hi els atributs del patró local, sant Vicenç, que són la creu en forma de sautor, la graella i la mola.

Fetes aquestes observacions i tenint en compte les consideracions generals exposades més amunt, la proposta d'escut és la següent:

ARMES

Escut caironat: d'argent, un castell de sinople obert, sobremuntat d'un sautoret de gules i acostat d'una graella de gules a la dreta i d'una mola de gules a la sinistra. Per timbre, una corona de baró.

